

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

Şanlıurfa E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu İnceleme Raporu

24. Dönem 2. Yasama Yılı
2012

Rapor, Komisyonun
11.10.2012 tarihli
toplantısında kabul
edilmiştir.

EGEMENLİK KAYITSIZ ŞARTSIZ MİLLETİNDİR

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

ŞANLIURFA E TİPİ KAPALI CEZA İNFAZ KURUMU

İNCELEME RAPORU

I. BAŞLANGIC

Türkiye Büyük Millet Meclisi İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu, 13 Ekim 2011 tarihli 3'üncü toplantısında, ceza infaz kurumları ve tutukevlerinde incelemelerde bulunmak üzere; Çorum Milletvekili Murat YILDIRIM, Ağrı Milletvekili Mehmet Kerim YILDIZ, Kilis Milletvekili Ahmet Salih DAL, Mardin Milletvekili Abdurrahim AKDAĞ, Sivas Milletvekili Malik Ecder ÖZDEMİR, İstanbul Milletvekili Atilla KAYA ve Mersin Milletvekili Ertuğrul KÜRKCÜ'den oluşan bir Alt Komisyon kurulmasına karar vermiştir.

Anılan Karara istinaden, 19.06.2012 tarihinde Şanlıurfa E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu'nda incelemede bulunan heyet; Alt Komisyon Başkanı ve Çorum Milletvekili Murat YILDIRIM, Ağrı Milletvekili Mehmet Kerim YILDIZ, Kilis Milletvekili Ahmet Salih DAL, Mardin Milletvekili Abdurrahim AKDAĞ, Sivas Milletvekili Malik Ecder ÖZDEMİR ve Mersin Milletvekili Ertuğrul KÜRKCÜ'den oluşmuştur. Alt Komisyon üyeleri dışında heyete İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Başkanı Ayhan Sefer ÜSTÜN ile Komisyon üyelerinden Hüseyin AYGÜN ve Mahmut TANAL katılmıştır. Ayrıca Şanlıurfa milletvekilleri İbrahim BİNİCİ ve Mahmut KAÇAR da heyete iştirak etmiştir. İncelemeye Komisyon Uzman Yardımcıları Abdussamed SİĞİRTMAÇ ve Mesut AYDINOĞLU eşlik etmiştir.

II. İNCELEMENİN KONUSU VE AMACI

16 Haziran 2012 tarihinde Şanlıurfa E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu'ndaki C-15 koğuşunda meydana gelen yangında 13 tutuklu ve hükümlünün vefatı gerçekleşmiştir. Komisyonun inceleme konusunu anılan müessif olay teşkil etmektedir. Bu çerçevede, olayın neden ve nasıl meydana geldiğine ilişkin tespitlerde bulunmak ve olayla ilgili kamuoyuna sağlıklı bilgi akışının sağlanmasına katkıda bulunmak amaçlanmıştır. İncelemenin odak noktası ölüm olayı ve ölüme sebebiyet veren yangın olsa da 18.06.2012 tarihli can kaybının oluşmadığı yangına da temas edilmiştir.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

III. İNCELEMEDE UYGULANAN YÖNTEM

Alt Komisyon ilk olarak Şanlıurfa Valiliği'ne ziyarette bulunmuş, ardından Cumhuriyet Başsavcısı ile kendi makamında görüşmelere geçmiştir. Söz konusu görüşmelerde olayın neden ve nasıl meydana geldiği hakkında ana hatlarıyla bilgi edinilmiştir. Buradaki temasların ardından, Heyet; Şanlıurfa E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu'na geçerek ölümle neticelenen yangın olayının meydana geldiği C-15 koğuşunda incelemelerde bulunmuştur. Ardından yangına ilk müdahalede bulunan Kurum personeli ve yangından sağ kurtulan beş tutukludan sağlık durumu elveren dördüyle görüşülmüştür.

Son olarak ise, C-15 koğuşunun komşu koğuşlarında ve rastgele seçilen diğer koğuşlarda ceza infaz kurumundan hiçbir görevli olmaksızın görüşmeler gerçekleştirilmiştir.

IV. İLGİLİ MEVZUAT HÜKÜMLERİ VE YAZILI METİNLER

Heyet çalışmasında, Birleşmiş Milletlerin 13 Mayıs 1977 tarihli “*Mahpusların Islahı İçin Asgari Standart Kurallar*”, 9 Aralık 1988 tarihli “*Herhangi Bir Biçimde Tutulan Veya Hapsedilen Kişilerin Korunması İçin Prensipler Bütünü*” 14 Aralık 1990 tarihli “*Tutuklulara Uygulanacak Muameleler İçin Temel İlkeler*”; Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesinin 11 Ocak 2006 tarihli ve (2006)/2 nolu “*Hükümlülerin İyileştirilmeleri İçin Standart Asgari Kuralların Avrupa Metni*” (Avrupa Cezaevi Kuralları), Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesinin Cezaevinin Aşırı Kalabalıklaşması ve Cezaevi Mevcudu Enflasyonu Hakkındaki R (99) 22 sayılı Tavsiye Kararı; 5275 sayılı “*Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun*” ve “*Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetimi İle Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Tüzük*” hükümleri ile ilgili diğer mevzuatı dikkate almıştır.

V. İNCELEMELER

1 Valilik Makamındaki Görüşme

Şanlıurfa Valisi Celalettin GÜVENÇ'in makamında yapılan görüşmeye İl Emniyet Müdürü de katılmıştır.

Sayın Vali ilk olarak, 16 Haziranda meydana gelen yangının ne zaman çıktığı ve ne zaman fark edildiği konularında henüz net bir saat söylenemediğini ancak 22:30 sularında meydana geldiğinin tahmin edildiğini ifade etmiştir.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

Yine Sayın Vali yangın öncesi adli tutuklu ve hükümlülerin kaldığı C-15 koğuşunda ne yaşandığının şu aşamada tam olarak çözülemediği, bu konuda müfettişlerin çalışmalarını sürdürdüğü bilgisini vermiştir. Yangını gelen koku üzerine ilk fark eden infaz koruma memuruyla (M.E.K.) olayın hemen sonrası sığağı sığağına konuştuğunu belirten Sayın Vali, yangına geç müdahale edildiği veya müdahalede ihmal yaşandığı konusunda bir izlenim edinmediğini aktarmıştır.

18 Haziran'da biri çocuk koğuşunda olmak üzere iki farklı yangın daha meydana gelmiştir. Bu olaylarda herhangi bir can kaybı yaşanmamıştır. Sonradan çıkan bu yangınlarda fazla telaş edildiği ve ceza infaz kurumu önünde konuşlanan kolluk güçleri tarafından yer yer orantısız güç kullanıldığı eleştirilerine ilişkin olarak, Sayın Vali; toplumsal olayların nereye varacağını bilinemeyeceğini, bu nedenle tedbir alınmasının gerektiğini belirtmiştir. Sayın Vali olaylar sonrası yaşanan gelişmelerde Kurum önünde kalabalığın birikmesi sonrası arbedelerin yaşandığını, bu esnada biber gazının kullanıldığını sözlerine eklemiştir. Bununla birlikte esef verici nitelikte büyük bir olayın yaşanmadığı, mahkûmların da sağduyulu davrandıklarını, kaçmaya teşebbüs dahi etmediklerini ifade etmiştir. Ayrıca gruplar halinde muhtelif şehirlere gelen mahkûm yakınlarının gece boyunca anonslarla bilgilendirilerek teskin edilmeye çalışıldığını aktarmıştır.

Ceza infaz kurumundaki kapasite fazlası mahpusun barındırılması sorununa da değinen Sayın Vali, bu sorunun hâlihazırda nakiller yoluyla geçici olarak çözülebileceğini belirtmiştir. Bununla birlikte Siverek ve Akçakale'de yeni ceza infaz kurumu inşaatlarının devam ettiğini ayrıca arsa temini gerçekleşmiş olup plan aşamasındaki ceza infaz kurumunun inşaatının tamamlanmasıyla sorunun tamamen çözüleceğini söylemiştir.

2 Cumhuriyet Başsavcılığı Makamındaki Görüşme

16 Haziran'da meydana gelen yangına ilişkin olarak Cumhuriyet Başsavcısı Mustafa YALÇIN yaptığı bilgilendirmede özetle şunları aktarmıştır.

Yangının çıktığı C-15 koğuşunda adli tutuklu ve hükümlülerden oluşan 18 kişi kalmaktadır. Yangın ilk kez infaz koruma personelleri tarafından fark edilmiş olup, bu esnada C-15 koğuşundan veya yan koğuşlardan bağırma veya ses duyulmamıştır.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

Petrol türevinden üretilen süngerlerin aniden ateş alması sonucu ortalığa yoğun bir dumanın yayıldığı sanılmaktadır. Bunun neticesinde 3'ü hükümlü 10'u tutuklu olmak üzere 13 kişi yaşamını yitirmiştir. Olay sonucu hayatını kaybedenlerin kesin ölüm nedeni Gaziantep'teki otopsi sonucu belli olacaktır. Ancak ilk bulgular duman neticesinde boğulma olduğu yönündedir. İnfaz koruma memurlarının çabası sonucu koğuşun alt katındaki tuvalete kitlenmiş olan 5 kişi sağ olarak kurtarılmıştır. Bununla birlikte şiddetli yangın ve merdiven çıkışına yerleştirilen engel nedeniyle itfaiye gelmeden üst kata ulaşılması mümkün olmamıştır.

Kurtulan kişiler yangının çıkış sebebini anlattıkları ilk ifadelerinde, ölen kişiler arasında yer alan mahkûmlardan üç veya dördünün yangın eylemi tertip edeceklerini söylediklerini, kendilerinin katılmayacaklarını beyan etmeleri üzerine, tuvalete kitlendiklerini belirtmiştir. Kurtulan kişiler eylem nedenine ilişkin herhangi bir açıklamada bulunmamıştır.

Sayın Başsavcı, koğuştaki tutuklu ve hükümlüler arasında eskiler ve yeniler ayrımının olduğunu belirtmiştir. Göreceli olarak koğuşta yeni olanların eyleme katılmamasının yangından kurtarılabilmelerine zemin hazırladığını sözlerine eklemiştir.

İkinci yangına ilişkin olarak ise, Sayın Başsavcı bu yangında risk alıp insanların zarar görmemesi için duvarları yıkmak suretiyle insanları tahliye ettiklerini söylemiştir.

Ceza infaz kurumundaki kapasite sorununa ilişkin olarak ise, Sayın Başsavcı; kapasite fazlalığı sorunu olduğunu ancak buna rağmen, hemen her gün ailelerin gelerek Türkiye'nin muhtelif yerlerindeki yakınlarının bu ceza infaz kurumuna nakledilmesini talep ettiklerini ifade etmiştir.

Ceza infaz kurumunda tadilat yapılan kısmın 5 Temmuzda hizmete girmesiyle kapasite sorununun hafifletileceğini belirten Sayın Başsavcı, yine sorunun çözümü amacıyla başka ceza infaz kurumlarına nakillerin yapıldığının altını çizmiştir.

3 Olayın Meydana Geldiği C-15 Koğuşundaki İnceleme

Koğuşta incelemelerde bulunan Heyet, bu esnada yetkililerden bilgi almıştır. Kapısı açıldığında yanık kokusunun hala hissedildiği koğuşta duvarların ve etraftaki eşyaların is olduğu, yerde sönmüş malzemelerin yığılı bulunduğu bir manzara ile karşılaşmıştır. Bu tablo

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

yatak süngerlerinin hemen kapı girişinde ateşe verildiği doğrultusundaki ifadelerle örtüşmektedir.

Koğuşun üst katının dinlenme yeri, alt katının ise yaşam alanı olarak inşa edilmiş olduğu görülmüştür. Üst katta 3 tane ranza olup, koğuş toplamda 6 kişilik yatak kapasitesine sahiptir. Bu durumda geriye kalan 12 kişinin yerde yattığı ortaya çıkmaktadır.

Havalandırma bölümünden bakıldığında üst koğuş pencerelerinin bulunduğu kısımlarda aşırı duman izi görülmüştür. Yangının çıktığı alt kattaki tuvalet penceresinden ise, bu yoğunlukta bir dumanın çıkmamış olduğu yine aynı yerden gözlenmiştir. Bu tespitler ışığında alt kattan üst kata çıkan merdivenlerin baca işlevini gördüğü böylece dumanın yoğunluklu olarak yukarıya doğru seyir aldığı düşünülebilir.

Merdivenlerin çıkış yerine demir dolap ve ranzaların yerleştirilmiş olduğu öğrenilmiştir. Sözü geçen eşyalar üst katta yanmış ve kararmış vaziyette görülmüştür.

Hayatını kaybedenlerin cesetlerinin bir kısmının üst kattaki pencerenin bittiği duvar köşesinde bulunmuş olduğu bilgisi edinilmiştir. Bu kişilerin dumandan korunmak için bu köşeye sığındığı tahmin edilmektedir. Yangın sonrası pek çok cesedin büsbütün yanmamış olmasından, olay anında her tarafa yayılmış çok hararetli bir ateşin bulunmadığını çıkarsamak mümkündür. Bu durum ölümlerin solunum yolu kaynaklı olduğu tezini güçlendirmektedir.

Ceza infaz kurumundaki rutin güvenlik uygulaması olarak, 19:30 sonrası havalandırmaya çıkış kapılarının kilitlendiği, bu nedenle tuvaletteki kişiler için buradan çıkma olasılığının söz konusu olmadığı öğrenilmiştir.

C-15 koğuşu ve koğuşun bulunduğu koridorda kamera ve yangın ikazı düzeneklerinin bulunmadığı gözlenen bir başka husus olmuştur. Ayrıca tavanda pervanenin sabitlenmesi için yer yapıldığı görülmüştür.

4 Olaya İlk Müdahalede Bulunan Kurum Personeli İle Gerçekleştirilen Görüşmeler

Gerçekleştirilen görüşmelerde bilgisine başvuru alanlardan öncelikle olayın nasıl olduğunun anlatılması istenmiş, ardından bu kişilere sorular yöneltilmiştir. Görüşmede bulunulanların ifadeleri özet halinde sunulmaktadır.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

4.1 İnfaz Koruma Başmemuru M.Ö.

“Havalandırma kapısı 19:30’da kapanmakta olup, yangın olayı 22:30 sularında gerçekleşmiştir. Yangının infaz koruma memuru tarafından fark edildiği esnada, ortamda ses veya bağışma duyulmamıştır. Yangına ilk müdahale yangın tüpleri ve kovalarla su taşımak suretiyle yapılmış, ardından hortum bağlanarak yangına tazyikli su sıkılmıştır. Ayrıca bitişik koğuştaki mahkûmların odaları açılarak onların da koğuşlarındaki sularla yardım etmesine izin verilmiştir. Bir yandan yangına müdahale edilirken, diğer yandan içerdekilere çıkmaları için bağırlanmıştır. Yangının bir miktar azaltılması ve içeride karartı halinde bazı kişilerin belirmesi sonrası, karartıya doğru ıslak battaniyeler atılmıştır. Sağ kalanların kurtulması bu şekilde gerçekleşmiştir.

Ranzalardan biri ile ikinci kattaki geçişe sıkıştırılması nedeniyle üst kata geçilememiştir. İtfaiyenin balyozla müdahalesi sonrası yol açılmış ve üst kata geçilebilmiştir. Ancak yukarıya ulaşıldığında cansız bedenlerle karşılaşmıştır.

İçerdeki yangının şiddeti neticesinde havalandırma kapısı da sıcaktan genişlemiş ve açılmamıştır. Burası da ancak itfaiye tarafından açılabilmiştir.”

4.2 Vardiya Şoförü A.Ö.

“Daha önce yangın tatbikatında bulunmuştum. Yangını fark edince dışardan koştum. Yangın tüpleri alıp içeri girdiğimde arkadaşlar yangına müdahale ediyordu. Islak battaniyeye sarılarak yangına iyice yaklaştım. Kolumda yanık oluştu. Dumandan etkilendiğimden bir müddet hastanede kaldım.”

4.3 İnfaz Koruma Memuru M.E.K.

“Koğuşlar arasında dolaşırken bir koku hissettim. Herhangi bir ses veya bağışma yoktu. C15’e vardığımda duman ve ateş gördüm. Bağırarak diğer infaz koruma memurlarına haber verdim. Birlikte yangını söndürmeye çalıştık. Üst kata merdiven çıkışına konan engel nedeniyle ulaşmak mümkün olmadı. Olayın gerçekleştiği gece bildiğim kadarıyla ceza infaz kurumunda 12 nöbetçi vardı.”

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

4.4 İnfaz Koruma Memuru Ö.D.

“Olay gecesi C blokta nöbetçiydim. Yangını fark edip kapıyı açtığımızda cehennem gibi bir ateş püskürdü dışarı. İtfaiye gelmeden içerdekiler çıkarılmaya çalışıldı. Köprüleme (baypas) ameliyatı olduğundan, olaydan ilk etkilenenlerden biri oldum. Bu nedenle fazla müdahil olamadım.”

4.5 İnfaz Koruma Memuru F.T.

“Olay gecesi B blokta nöbetçiydim. Arkadaşlarımın bağırması üzerine geldim. C-15’in kapısını ben açtım. İçerde neredeyse omuz boyunda süngerler vardı. Bunlar kapıya tam dayalı değildi. Tazyikli su sıkmak için ekleme yaptığımız hortumda sorun olduğundan ben onunla uğraşıyordum. O esnada içerden bazı kişilerin kurtarıldığını gördüm. Bu kurtarma olayı itfaiye gelmeden önce oldu.”

5 Olaydan Sağ Kurtulanlar ve “C-15 Koğuşunun Eski Sorumlusu”¹ ile Gerçekleştirilen Görüşmeler

Gerçekleştirilen görüşmelerde bilgisine başvurulardan öncelikle olayın nasıl olduğunun anlatılması istenmiş, ardından sohbet havası içerisinde, bu kişilere sorular yöneltilmiştir. Görüşmede bulunanların ifadeleri özet halinde sunulmaktadır.

5.1 1 Numaralı Tutuklu

“Ben ceza infaz kurumuna daha yeni gelmiş ve koğuşta sadece bir gece kalmıştım. Bu nedenle benimle fazla konuşan yoktu.

O gece yemeği aşağıda yedik, bir kısmımız bahçede yedik. Koğuş sorumlusu ve yardımcıları hiçbir şey yokken aniden bizi tuvalete gönderdiler. Korktuğum için karşı koyamadım. Niyetleri neydi, bizi mi yakmak istiyorlardı bilmiyor(d)um ama dışarı çıkmadım. Dışarı çıksam beni döverler, belki de öldürürlerdi. Tuvalete bizi soktuklarında dışarda ne yaptıklarına dair bir fikrim yoktu. Tüm hazırlıklarını biz içerdeyken yaptılar. Bizi tuvalete koyduktan sonra koğuşu yakıp yukarı kaçmışlar. Tuvalet ve banyo aynı yer. İçerde havlu vardı. Bunu ıslatıp ağzıma tutarak nefes aldım. Ben iki kez bağırdım ama nefes almada zaten zorlandığımızdan fazla bağıramadık. Yukardakilerin de kısa süreliğine bağırışını duydum,

¹“Koğuş sorumluluğu” veya koğuş içindeki diğer görevler resmi bir nitelik arz etmeyip, mahpusların kendi aralarındaki ilişkinin bir sonucu olarak ortaya çıkmaktadır.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

sonra ses kesildi. Tuvaletin kapısı sıcaktan eridi. Daha sonra battaniyeye sarılarak kendimizi dışarı attık.

Yangını neden çıkarttıklarını bilmiyorum. Koğuş sorumlusu ve yardımcıları olay öncesi kendi aralarında Kürtçe bir şeyler konuştu. Ben Arap kökenliyim. Bu nedenle konuşulanları anlamadım.”

5.1 2 Numaralı Tutuklu

“Olay gecesini Kandil günüydü. Abdest alıp, namaz kılmak için yukarı kata çıktım. Tekrar aşağı indiğimde koğuş sorumluları (3 kişi) bizi ‘lavaboya’ yönlendirdiler. Neden böyle davrandıklarını bilmiyorum. Sonra ateşi gördük, duman gelmeye başladı. Biz ne yapacağımızı şaşırдық. Ardından gardiyanlar gelip koğuş kapısını açtı. Her şey çok hızlı gelişti.

Vantilatör kavgası olduğu doğru değil. Tavandaki sabit vantilatörün parasını ben verip taktırdım. ‘Aramızda ayrılık gayrılık yoktu.’ Yaşlıyım diye aralarına almayıp tuvalete koydular diye düşünüyorum. Ölenlerden ikisi Arap kökenlidir.”

5.2 3 Numaralı Tutuklu

“Ben iki aydır ceza infaz kurumundayım. Ölenler içinde koğuşta benden daha yenileri vardı. Ancak bu kişilerin koğuş sorumluları ile tanışıklığı daha eskiydi. Yangının neden çıkarıldığını bilmiyorum.”

5.3 4 Numaralı Tutuklu

“Olay gerçekleştiğinde 10 gündür C-15 koğuşundaydım. Koğuş sorumlusu, sorumlu yardımcısı, meydancı ve görevi olmayan bir kişi daha olmak üzere olayı 4 kişi organize etti. Koğuş sorumlusu koğuştaki düzeni sağlar. Biz düzenin devamı için onun söylediklerine uyarız. Meydancı ise sigara karşılığında bulaşıklarımızı yıkayan kişidir.

Olay günü yemeğimizi yedik, herhangi bir anormallik yoktu. Çay içip çekirdek yiyerek televizyon izliyorduk. Bu sırada benim anlamadığım Kürtçe sohbetler oldu. Aramızda konuştuğumuz ortak dil Türkçe ben Kürtçe bilmiyorum. Pijamamı değiştirdim geldiğimde koğuş sorumlusu beni tuvalete ‘gir gir!’ diye soktu. O esnadaki düşüncem, tuvalet kirli de temizlemem için mi yapıyor acaba, şeklinde oldu. Biz içeri girdikten birkaç dakika sonra

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

dumanlar her yanı sardı. Ben dışarı çıkamadan bayılmışım. Kendime geldiğimde hastanedeydim.

Yangını niye çıkarttıklarını bilmiyorum. Bu konuda herhangi bir ipucu edinemedim. Hiçbir şey yokken oldu. Gardiyanlar hızlı yetişti, yoksa biz de ölmüş olurduk.”

5.4 “Koğuş Eski Sorumlusu”

“Müşadiyeye çıkmadan önce koğuşun sorumlusuydum. Ancak annemin geçirdiği kaza sonrası psikolojim bozulduğundan kendi isteğimle müşadiyeye çıktım. Koğuş sorumlusuyken çay, şeker dağıtımında adaletin sağlanması ve bardak, sünger alımında düzenin kurulması gibi işlere baktım. Burada herkes kendi cezasını çeker, o nedenle diğer şeylere karışmadım. Adil olduğumu düşündüklerinden koğuştakiler tarafından seçildim. Yoksa aralarında yaşça en küçük olanı bendim.

Bana anlatılanlara göre, yangın çıkarma konusu koğuşta tartışılmış. Koğuş sorumlusunun yardımcısı olan kişi, koğuşu yakmak için bunların kafasına girmeye çalışmış. Bazıları ‘biz yakmayız’ demişler. Onlar ve yeni gelenler tuvalete atılmış. Koğuşu neden yakmayı düşündüklerini bilmiyorum.”

6 Komşu Koğuşlar

6.1 Adli Suçlar Nedeniyle Tutuklu ve Hükümlü Bulunanların Koğuşu

Koğuşta bulunanlar özetle şunları aktarmıştır.

“Önce duman kokusu aldık, sonra bağırmalar duyduk. Kapıya vurduk ve mazgalımız açıldı. İlk başta kapıyı açmadılar biz ısrar ettik; su var, yardım edelim dedik. Gardiyanlar kapıyı açtı. Yangına müdahalede yardımcı olduk ancak alevler çok fazlaydı. Söndürülecek gibi değildi. Merdiven çıkışına barikat kurulduğundan, yukarıya geçemedik.

Koğuş normalde gürültülüydü. Ama o gece hiçbir şey duymadık. Burada kavga etmek için her türlü sebep var. Yataktan inerken arkadaşımın basıyorum. Nefes alamıyoruz. Su çok az akıyor. Hasta arkadaşlarımız revire çıkamıyor. Koğuşta 3 ranza var. Buna rağmen 20 kişi kaldığımız oluyor.”

6.2 Terör Suçları Nedeniyle Tutuklu ve Hükümlü Bulunanların Koğuşu

Koğuşta bulunanlar özetle şunları aktarmıştır.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

“Koşular kalabalık, şartlar kötü, sohbet alanı yok. Bu eylemi bir patlama noktası olarak görmek gerekir. Kavgadan kaynaklı bir yangın yok. Kapasite fazlası sorununa köklü çözümler üretilmeli. Nakille bu sorunlar çözülmez. Yangın daha önce de oldu. Mesela içinde bulunduğumuz koşu geçen sene yakılmıştı.

Olayı mazgaldan gördük. Yangına müdahalede aksaklıklar yaşandı. Sözelimi hortum yetişmedi. İtfaiye de geç geldi.”

7 Diğer Koşular

Komisyon tarafından rastgele seçilen koşularda yapılan incelemelerde koşuların kalabalık olduğundan şikâyet edilmiştir. Kapasite sorunu ile bağlantılı olan aynı tuvalet ve banyonun çok sayıda kişi tarafından kullanılması ile sosyal aktivite olanağının tanınmaması belirtilen diğer sorunlar olmuştur.

İnceleme kapsamında ziyaret edilen bir koşu Kurum kalabalık olduğundan ancak baskı ile idare edilebildiği iddia edilmiştir. İdarenin baskıcı uygulamalarına ilişkin olarak, kitapların elden kabul edilmediği ve bazı gazete ve yayınların sistemli bir şekilde içeri alınmadığı belirtilmiştir. Bu çerçevede, yangın olayının Kurumdaki şartları protesto amaçlı gerçekleştirildiği öne sürülmüştür.

VI.DEĞERLENDİRME VE SONUC

Devletin güvencesi altında bulunan tutuklu ve hükümlülerin yaşamını yitirdiği esef verici olayın aydınlatılması ve buna benzer olayların tekrarlanmaması için gerekli tedbirlerin alınması üzerinde hassasiyetle durulması gereken konulardır.

Kendi başlattıkları yangın sonrası 13 kişinin yaşamını yitirmesi, anlaşılması ve açıklanması güç bir olaydır. Olayın tüm boyutlarıyla aydınlatılabilmesi için adli ve idari soruşturmanın sonucu beklenmelidir. Bununla birlikte eldeki veriler ışığında bazı değerlendirmelerde bulunmak mümkündür.

Bu doğrultuda yangının çıkarılma sebebine ilişkin ihtimallerinden birisi, ceza infaz kurumu şartlarının protesto edilmek istenmesidir. Ancak yangın çıkarma eylemi, eğer doğrudan ceza infaz kurumundaki şartlardan kaynaklanıyorsa, neden kademeli bir şekilde eylem gerçekleştirilmesi taktiğinin izlenmediği sorusu akla gelmektedir.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

Ceza infaz kurumu pratiğinde belli taleplerin karşılanmaması sonucu eylemlerin gerçekleşmesi mümkündür. Bununla birlikte somut olayda görülen ve son başvurulması beklenen koşunun ateşe verilmesi eyleminin daha en baştan gerçekleşmesinin, hayatın olağan akışı ile bağdaştığını söylemek güçtür. Diğer taraftan eylemin tamamen Kurumdaki olumsuz koşullardan kaynaklandığı varsayımı altında, kamuoyunun dikkatini çekmeyi sağlayacak çarpıcı bir “faaliyete” imza atılmak istendiği düşünülebilir.

Bir diğer ihtimal ise, yangının terör örgütü ile bağlantılı olmasıdır. Bu çerçevede Şanlıurfa'daki yangınla birlikte, ülkemizdeki muhtelif ceza infaz kurumlarında çıkan yakın zamanlı diğer yangınların,² örgütlü bir nitelik arz ettiği düşüncesi kamuoyunda da dile getirilmiştir. Yangının terör örgütü kaynaklı olduğu ihtimali adli ve terör suçları nedeniyle ceza infaz kurumunda tutulanların arasındaki etkileşimin zannedildiğinden fazla olduğu, kendilerine has yöntemlerle (havalandırmadan mesaj atmak, duvara bardak dayamak, rögar kapaklarını kullanmak gibi) haberleşebildikleri düşüncesinden kaynaklanmaktadır. C-15 koğuşunun³ hemen komşu koğuşunun terörle bağlantılı suçlardan ötürü mahpus⁴ edilenlerden oluşmasının, etkileşim için yeterli zemini hazırladığı düşünülebilir. Bununla birlikte bu etkileşimin yangını ortaya çıkardığına ilişkin herhangi bir kanıt rastlanmamaktadır.

Yangının çıkış nedenine ilişkin başka bir ihtimal ise, eylemi organize ettiği söylenenlerin yakın tarihlerde (2011 ve 2012) hüküm giymiş olmaları ile ilintilidir. Nitekim 4 kişiden 3'ünün; biri 18 yıl, bir diğeri 4 yıl 2 ay, sonuncusu ise 10 ay olmak üzere, hüküm giymiş olduğu öğrenilmiştir. Bu bilgi ışığında, anılan kişilerin cezalarının kesinleşmesine tepki olarak, yangın eylemini organize ettikleri ileri sürülebilir. Diğer taraftan koğuşun alt katındaki tuvaletin maksimum kapasitesi olduğu düşünülen 5 kişiyi barındırdığına işaret etmek gerekir. Böylece eylemi benimsemiş konusunda tereddüt yaşayanlar olduysa fazla alternatifleri olmadığından tavırlarını eylemden yana koydukları düşünülebilir.

Olayın hemen ardından bazı medya organlarının yapmış olduğu yayınlarda, yangının vantilatörün hangi yöne çevrileceği tartışmasından doğan kavga neticesinde çıktığı haberi yer

² Şanlıurfa Ceza İnfaz Kurumu'ndaki 16 Haziran 2012 tarihli yangın sonrası, birkaç gün içinde Adana, Gaziantep ve Osmaniye illerindeki ceza infaz kurumlarında da yangın çıkmıştır.

³ Önceki bölümlerde zikredildiği üzere, C-15 koğuşunda adli suçlardan ötürü tutuklu ve hükümlü bulunanlar barındırılmaktadır.

⁴ Kanuni bir tabir olmamakla beraber, “mahpus” kelimesi tutuklu ve hükümlü anlamlarının her ikisini de barındıran çatı bir kavram olarak Raporda kullanılmaktadır.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

almaktaydı. Anılan haberlerin aksine, Kurumdaki vantilatörlerin tavanda sabit duracak şekilde yerleştirilmesinden ötürü, yangının vantilatör kavgası sonucu çıkmadığına kesin gözüyle bakılmaktadır.

Yangın hangi saikle çıkartılmış olursa olsun, bu eylemin intiharı amaçlamadığı düşünülmektedir. Eylemin; öngörüsüzlük nedeniyle, ölümler neticelendiğinin kabulü akla uygun olacaktır. Daha açık bir anlatımla, yangın eylemine iştirak edenlerin petrol türevinden üretilen yatak süngerlerinin kısa zamanda nefes almaya imkân vermeyecek yoğunlukta bir dumanı ortaya çıkaracağını hesap edemediklerine kanaat getirilmiştir. Bu doğrultuda ikinci katın çıkışına barikat kurulmasını yangının söndürülmesi sonrası yaşanacak “mücadeleye” hazırlanıldığı şeklinde yorumlamak mümkündür. Bu anlamda yaşlı olduğu için üst kata kabul edilmediğini ifade eden tutuklunun bu düşüncesinde gerçeklik payının olması mümkün görülmektedir. Diğer taraftan tuvalete kapatılanların yangın eyleminden haberdar olmadıkları doğrultusundaki ifadeleri inandırıcı bulunmamıştır. Bu kişilerin hiçbir şey yokken ansızın tuvalete kapatılması ve bu duruma hiç tepki vermemeleri tutarlı görülmemiştir. Bu nedenle koğuş eski sorumlusunun yangın eyleminin koğuşta tartışılmış olduğu doğrultusundaki beyanına itibar etmek gerekmektedir. Zaten olayın hemen ertesinde kurtulanların savcılığa verdiği ilk ifade de bu yöndedir. Yangın esnasında tuvalette kalan tutukluların, yangından haberdar olduklarını söylemeleri halinde, sorumluluk altına girmekten korktukları için ifade değişikliğini benimsediği düşünülmektedir. Ceza infaz kurumunda pek az şeyin gizli kalacağından hareketle, zamanı net olarak bilinmese bile, diğer koğuşların yangın eylemi yapılacağından haberdar olması da ihtimal dâhilindedir.

Dış kamera kayıtlarından çatıdan yükselen dumanın ekranda ilk kez 22:39’da görüldüğü, itfaiyenin ise 22:45’te Kurumun nizamiye kapısından giriş yaptığı anlaşılmaktadır. Telefon etme ve itfaiyenin yol süresi göz önüne alınırsa altı dakika gibi kısa bir sürede olay yerine intikal edildiği ortaya çıkmaktadır.

Yangına müdahale esnasında Kurum personelinin ihmali olduğu yönünde bir kanıya varılmamıştır. Yangına müdahaleye yardımda bulunan mahpusların anlatımı ve kamera görüntüleri de bu değerlendirmeye paralellik arz etmektedir.

Diğer yandan Ceza ve Tevfikevleri Genel Müdürlüğü’nden edinilen bilgiye göre, olay gecesi Kurumda 21 personel görevli olup, 16 personel fiilen görev başında bulunmaktadır.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

Kurumdaki toplam personel sayısı 206'dır. Nöbet hizmetlerinde dört (4) vardiya halinde çalışan personel sayısı ise 135'tir. Bu sayıların 1057 mahpusun barındırıldığı Kurum için yetersiz olduğuna işaret etmek gerekir.

Şanlıurfa E Tipi Ceza İnfaz Kurumu'ndaki yaşam şartlarının olumlu olduğunu söylemek güçtür. Bu çerçevede sosyal faaliyet imkânı sunulmadığı, su sorunu bulunduğu, kitap, gazete gibi materyallerin Kuruma girişinde sorun yaşandığı hususları mahpuslar tarafından dile getirilmektedir.

Kurumda şahit olunan en önemli sorun ise, kapasite fazlası mahkûmun barındırılıyor olmasıdır. Bu bağlamda artırılmış kapasitesi 600 olan Kurumda yangın öncesi itibariyle kapasitesinin oldukça üzerinde (1057 kişi) mahpus barındırıldığına işaret etmek gerekir. Yangının hemen ertesinde yapılan nakiller ve devam eden tadilatın birkaç hafta sonra bitmesiyle, Kurumun artırılmış kapasitesini aşmayan yoğunluğa kavuşacağı beklenmektedir. Bu gelişmeler takdirle karşılanırsa da bunların gecikmiş ve geçici önlemler oldukları yadsınamaz. Kapasite artırımını açısından kalıcı nitelikteki olumlu gelişmelerin ise, bir yıl içinde Siverek ve Akçakale'de inşaatı tamamlanacak ceza infaz kurumlarının açılmasıyla yaşanacağı bilgisi edinilmiştir.

Sonuç olarak,

1. Şanlıurfa E Tipi Ceza İnfaz Kurumu'nda kapasite fazlası tutuklu ve hükümlü barındırılmaktadır. Kapasite sorunu ile bağlantılı olarak sosyal faaliyet için alan ayrılamaması, sağlık hizmetlerinin aksaması, koğuşlara verilen su miktarının ve personel sayısının yetersiz kalması gibi sorunlar ortaya çıkmaktadır. Bu sorunların çözümü adına nakillerin yapılması olumlu görülmüştür. Fakat kalıcı çözüm için inşaatı süren binaların en kısa zamanda kullanıma sunulması gerekmektedir.
2. Olayın oluş şekli ve sağ kurtulan tutukluların beyanları ışığında, yangının yaşamını yitiren üst kattaki mahpuslarca başlatıldığı anlaşılmaktadır.
3. İnceleme sonrası, yangının vantilatör kavgası nedeniyle çıkmamış olduğu tespit edilmiştir.
4. Yangın hangi saikle çıkarılmış olursa olsun, devletin güvencesi altında bulunan 13 kişinin yaşamını yitirmesi kabul edilemez bir durumdur. Bu durumun olası sebeplerini

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

ortadan kaldırmak gerekir. Bu çerçevede ceza infaz kurumu şartlarının iyileştirilerek insan onuruna yaraşır hale getirilmesi ve adli suçlardan ötürü mahpus bulunanlarla terör suçluları arasındaki etkileşimi en aza indirecek önlemlerin alınması gerekmektedir.

5. Kurum binası modernize edilmesi gereken eski bir yapıdır. Bu çerçevede kamera ve yangın ikazı (sensör) düzeneğinin kurulması önem arz etmektedir.
6. Petrol türevinden üretilen yatak süngerlerinin kullanımının büyük bir risk olduğu bu olayda somut bir şekilde görülmüştür. Bu uygulamanın terk edilmesi tavsiye edilmektedir.
7. Yangına müdahalede görevli personelin ihmali olduğu yönünde bir kaniya varılmamıştır.
8. Kitap, gazete ve dergilerin infaz kurumlarına alınması konusunda yargı kararı dışında kısıntıya gidilmemesinin önemini bir kez daha vurgulama ihtiyacı hissedilmiştir.

Murat YILDIRIM

Çorum Mv. Alt Komisyon Başkanı

Mehmet Kerim YILDIZ

Ağrı Mv.

Ahmet Salih DAL

Kilis Mv.

Abdurrahim AKDAĞ

Mardin Mv.

(02.10.2012 Tarihinde Komisyon

Üyeliğinden İstifa Etmıştır.)

Malik Ecdar ÖZDEMİR

Sivas Mv.

(İncelemeye Katılmadı.)

Atila KAYA

İstanbul Mv.

Ertuğrul KÜRKÜ

Mersin Mv.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ
İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

Toplantı No : 14

11.10.2012

Konu : Şanlıurfa E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Hakkında İnceleme Raporu

 Başkan Ayhan Sefer ÜSTÜN Sakarya Milletvekili	 Başkanvekili Mehmet Naci BOSTANCI Amasya Milletvekili	 Başkanvekili Mustafa Sezgin TANRIKULU İstanbul Milletvekili
 Sözcü Yalçın AKDOĞAN Ankara Milletvekili	 Katip Yusuf HALAÇOĞLU Kayseri Milletvekili	 Üye Mehmet Kerim YILDIZ Ağrı Milletvekili
 Üye Ülker GÜZEL Ankara Milletvekili	 Üye Murat YILDIRIM Çorum Milletvekili	 Üye Oya ERONAT Diyarbakır Milletvekili
 Üye Hamza DAĞ İzmir Milletvekili	 Üye Mehmet METİNER Adıyaman Milletvekili	 Üye Nevzat PAKDİL Kahramanmaraş Milletvekili
 Üye Ahmet Salih DAL Kilis Milletvekili	 Üye Kerim ÖZKOC Konya Milletvekili	 Üye Abdurrahim AKDAĞ Mardin Milletvekili
 Üye İhsan ŞENER Ordu Milletvekili	 Üye Cemal Yılmaz DEMİR Samsun Milletvekili	 Üye Gülşen ORHAN Van Milletvekili
 Üye Levent GÖK Ankara Milletvekili	 Üye Sinan Aydın AYĞUN Ankara Milletvekili	 Üye Refik ERYILMAZ Hatay Milletvekili
 Üye Mahmut TANAL İstanbul Milletvekili	 Üye Hüseyin AYGÜN Tunceli Milletvekili	 Üye Mustafa ERDEM Ankara Milletvekili
 Üye Atilla KAYA İstanbul Milletvekili	 Üye Ertuğrul KÜRKCÜ Merzifon Milletvekili	

Komisyon raporlarına, <http://www.tbmm.gov.tr/komisyon/insanhaklari/index.htm>
adresinden ulaşabilirsiniz.

Adres: TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu 06543 Bakanlıklar-ANKARA

Tel: 0 312 420 5406 – 420 53 99   **Faks:** 0 312 420 5394

E-posta: insanhaklari@tbmm.gov.tr